

ירושלים, ל' כסלו תשפ"ה
31 דצמבר 2024

לכבוד

מר ניר ברקת
שר הכלכלה והתעשייה

באמצעות: הדוא"ל

שלום רב,

הנדון: ממצאי חקירת היצף בעניין יבוא קנאביס רפואי מקנדה-עמדת הממונה על התחרות

סימוכין: ממצאי הממונה על היטל היצף שפורסם לציבור ביום 17.11.2024

בהתאם להחלטת ממשלה 823 (יקר/5) מיום 24.10.2013, הריני מתכבדת להביא בפני כב' השר את עיקרי ממצאי הבדיקה שנערכה ברשות התחרות בדבר ההשלכות הצפויות על התחרות בענף אם יוטל היטל היצף על ייבוא קנאביס רפואי מקנדה לישראל, ועל בסיס ממצאים אלה, את המלצתי להימנע מהטלת ההיטל:

1. עם היוודע דבר כוונת הממונה על היטלי הסחר לפתוח בחקירה על הטלת היצף על יבוא קנאביס רפואי מקנדה, וביתר שאת עת התקבל עותק גלוי של ממצאי חקירת ההיצף (להלן **ממצאי הממונה על היטלי הסחר**), החלה רשות התחרות (להלן גם **הרשות**) בבחינה מקיפה של הענף, אשר כללה שיחות עם גורמים שונים הפועלים בתחום, עיון במקורות מידע רשמיים גלויים ובכלל זה בממצאי הממונה על היטלי הסחר, וכן עיון במידע שהועבר לרשות התחרות ממספר חברות בתחום. המסקנות והממצאים העולים מבחינה זו יוצגו במסמך זה.

2. מבדיקת רשות התחרות עולה כי בשנים האחרונות נקט משרד הבריאות במדיניות שמטרתה להקל על הרגולציה בתחום הקנאביס הרפואי, לפתוח את התחום לתחרות ולהוביל להורדת מחירי הקנאביס הרפואי.¹ במסגרת זו ננקטו מגוון צעדים התומכים

¹<https://main.knesset.gov.il/Activity/committees/Labor/Pages/CommitteeProtocols.aspx?ItemID=2141030>

במדיניות זו, ואכן בשנים האחרונות ישנה עלייה בגידול המקומי וביבוא הקנאביס הרפואי; עלייה במספר השחקנים הפעילים בתחומים אלה; וירידה במחירי הקנאביס הרפואי למטופלים. הטלת היטל היצף עלולה לצנן את התחרות בתחום ולשלול מהמטופלים את פירותיה, מבלי שהונח הבסיס לחשש כי יבוא הקנאביס הרפואי מקנדה עלול להביא לנזקים לתעשיית הקנאביס הרפואי בישראל.

3. זאת ועוד, נראה כי ממצאי בדיקת רשות התחרות אינם מתיישבים עם חלק ממצאיו של הממונה על היטלי סחר, ואף אין בידינו לקבל חלק מההנחות העומדות ביסוד ניתוחו. לטעמי, במצב דברים זה, אין בממצאי הממונה על היטלי הסחר לבסס את המסקנה שלפיה הטלת ההיטל נדרשת על מנת להגן על הייצור המקומי, באופן שיצדיק את הפגיעה התחרותית הישירה והכבדה בציבור הצרכנים. והכול כפי שארחיב.

4. מכל אלה, המלצתי היא להימנע מהטלת היטל היצף.

רקע

5. הקנאביס הרפואי הוא מוצר רפואי המוגדר כסם מסוכן בהתאם לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 ומשמש מטופלים להפחתת מגוון תסמינים כדוגמת פוסט טראומה, כאב כרוני, הקלה על בחילות והקאות במטופלים בכימותרפיה וחולי איידס ועוד.

6. נוכח הגדרתו של הקנאביס הרפואי כחומר מסוכן, כל פעילות שקשורה אליו מצריכה היתר או רישיון ממשד הבריאות, לרבות בתחום הגידול, הייבוא, הייצור, ההפצה והשימוש, אשר כרוכים בעמידה בדרישות ונהלים המוכתבים על ידו.

7. מטופלים אשר צורכים קנאביס רפואי מקבלים לכך מרשם מרופא המוסמך לכך, כאשר במרשם מוגדר סוג החומר הפעיל, ריכוזו והמינון הנדרש. עם המרשם רוכשים המטופלים את הקנאביס הרפואי בבתי מרקחת מיוחדים המחזיקים ברישיון למכירת קנאביס רפואי.

8. כפי שעולה מסקירה שנערכה עבור ועדת המחירים של הכנסת מיוני 2020,² העולה בקנה אחד עם בדיקת רשות התכרורות – עבור החולה, מציאת הזן המשפיע עליו באופן המיטבי הוא תהליך של ניסוי וטעיה. כאשר מטופל מוצא זן קנאביס אשר משפיע עליו באופן חיובי, הוא לרוב דבק בו, שכן החלפתו עלולה לפגוע ברצף הטיפול. לטענת מטופלים ומגדלים, זנים שונים בעלי אותו הרכב חומרים פעיל (THC-ה) עשויים להשפיע על המטופל הפרטני באופן שונה, וכל החלפה שלא לצורך מקשה על המטופלים אשר מצאו את הזן המתאים להם. במקביל לחשיבות שיש בהבטחת האספקה של הזן אותו בחר המטופל, הסקירה מעלה כי ישנם גם מטופלים המעידים כי יש מספר מוצרים המתאימים לצרכיהם, והם לא יתמידו בזן ספציפי, וכן ישנם מטופלים המעוניינים לבדוק זנים נוספים לבחינת מידת ההשפעה, או להחליף מוצר אם ההשפעה של המוצר הנוכחי דועכת. קרי, מדובר בתחום שבו קיימת חשיבות מיוחדת למגוון ולאיכות, כך שבחינה שמתמקדת במחיר בלבד עלולה לפספס חלק קריטי מהדינאמיקה התכרורתית המאפיינת את השוק.

9. תחום הקנאביס מורכב ממספר מקטעים עיקריים.³ הראשון הוא מקטע המגדלים או היבואנים, אשר מגדלים בישראל או מייבאים את חומר הגלם.

10. ניתן לגדל צמחי קנאביס בשני אופנים – בחוות "אינדור" (indoor), חלל סגור בעל סביבה מבוקרת, או בחוות "אאוטדור" (outdoor), חממות המהוות סביבה מבוקרת באופן חלקי. התוצרת מחוות אינדור נחשב איכותית יותר מאחר שניתן לשלוט על מאפיינים רבים יותר בגידול כגון עוצמת האור, משך החשיפה אליו, הטמפרטורה ועוד, אולם עלות הגידול בחוות אינדור גבוהה יותר בהשוואה לגידול בחממה. מן הבדיקה עולה כי בארץ הגידול נעשה ברובו בחוות אאוטדור מאחר שמזג האוויר יחסית חם

²סיכום דיוני וועדת המחירים בנושא קנאביס רפואי 2019, עמודים 4-2.
https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/decision_08062020_b/he/decision_and_directives_decision_08062020_b.pdf

³ ישנם מקטעים נוספים שאינם מצוינים בסעיף זה כדוגמת חוות הרבייה, שינוע, השמדה וכו'.

ושמשי. אף על פי כן, בשנים האחרונות חלק מהמגדלים הישראליים עוברים לגדל גם הם בחוות אינדור, מהסיבות שפורטו לעיל. בהיבט הייבוא, הקנאביס המיובא לישראל מקנדה מגודל לרוב בחוות אינדור.

11. מקטע נוסף הוא מקטע העיבוד, בו חומרי הגלם עוברים לאחד ממפעלי הייצור המורשים להפקת קנאביס רפואי ועוברים תהליכי עיבוד (כדוגמת ייבוש, סינון, טחינה, מיצוי וכו'), בקרת איכות, אריזה ומיתוג לצורך הפיכתם לחומר הסופי הנצרך על ידי המטופל, כגון – גלילות לעישון, שמנים או חומר לשימוש במכשירי אידוי. כיום ניתן לייבא לישראל רק קנאביס גולמי, אשר אותו יש צורך לעבד כפי שיפורט להלן.

12. לבסוף, החומרים הסופיים מועברים למכירה בבתי מרקחת מורשים, שם הם נמכרים למטופלים בהתאם למרשם שבידם.

13. בהתאם להחלטת ממשלה 1587 מיום 26.6.2016 שעניינה "שימוש בקנאביס רפואי למטרות רפואיות ומחקר" (להלן הרפורמה או רפורמת המדיקליזציה) התרחשו מספר שינויים מהותיים בשוק הקנאביס המקומי. יישומה המלא של הרפורמה התרחש במאי 2019.

14. עד אותה עת, מטופל היה מקבל מרשם לקנאביס רפואי מהרופא הכולל את שם היצרן ממנו יכול היה לקבל את התכשיר, כאשר הספק נבחר על ידי משרד בריאות בהתאם לסבב מחזורי אקראי בין כלל העוסקים בענף. המטופל היה יוצר קשר ישיר עם החברה שסיפקה לו את התכשיר במחיר קבוע אשר נקבע על ידי משרד הבריאות.⁴ לאחר יישומה המלא של הרפורמה, המרשם אשר מקבל המטופל כולל רק את המאפיינים הרפואיים, וההנפקה של התכשיר מתרחשת בבית מרקחת בעל רישיון לממכר קנאביס רפואי, ללא קשר ישיר עם היצרן, כאשר המחיר נקבע על ידי בית המרקחת. באופן זה, יכול המטופל לבחור את יצרן הקנאביס ממנו הוא מעוניין לרכוש.

⁴ סיכום דיוני ועדת המחירים בנושא קנאביס רפואי, 2019, עמוד 5, https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/decision_14012020-b/he/decision-and-directives-Dcision_14012020-b.pdf

15. בשנים 2019-2020, דנו וועדת העבודה והרווחה של הכנסת⁵ וועדת מחירים בין משרדית,⁶ שכללה את נציגי משרד הבריאות ומשרד האוצר, בצורך להוריד את מחירי הקנאביס הרפואי עבור המטופלים, שכן אלו עלו משמעותית לאחר רפורמת המדיקליזציה. משרד הבריאות ביקש באותה עת להחיל פיקוח מחירים על הקנאביס הרפואי, אולם ההצעה לבסוף לא התקבלה משום שלדעת גורמים בתעשייה ובמשרד האוצר, השוק טרם התייצב לאחר החלת השינויים באסדרה.⁷

16. בהמשך לכך, לאחר תקופה שבה היה מחסור בקנאביס רפואי ומחיריו עבור המטופלים האמירו, הוחלט לערוך שינוי נוסף ברגולציה הישראלית בשנת 2021, עם התרת יבוא קנאביס במסגרת רישיון קונסטרוקטיבי (רישיון "אחר"). רישיון זה מאפשר לבעליו לעסוק בקנאביס רפואי מבלי לבוא עמו במגע. כלומר, הגוף אשר מייבא את הקנאביס הרפואי יכול רק להתקשר עם החוליות השונות בשרשרת הערך כגון היבואן, מפעל הייצור והמפיץ, אך לא לבצע אף אחת מהפעולות הללו בעצמו. בעקבות כך, גדל מספר העוסקים ביבוא קנאביס, והתחרות בענף התרחבה כאשר כיום ישנם 107 יבואנים. עוד עלה מביקת הרשות כי יבואנים במסגרת רישיון "אחר" אינם בהכרח יבואנים קבועים ויכולים להיות יבואנים מזדמנים, אולם עצם קיומם הגביר את התחרות בתחום ואפשר למטופלים לבחור בין מגוון רחב יותר של מוצרים.

17. כמו כן, לאחר הרפורמה ולאורך השנים נכנסו שחקנים חדשים רבים לאורך כל החוליות בשרשרת האספקה. כך לדוגמא, מנתונים עדכניים שהועברו ממשרד הבריאות, עולה כי בשנת 2020 היו 7 מפעלי ייצור בלבד, ואילו כיום נתון זה הוכפל וישנם 14 עסקים בעלי רישיון למפעל ייצור למוצרי קנאביס. כמו כן, בשנת 2020 היו 25 מגדלים, וכיום ישנם 36 עסקים בעלי רישיון לגידול קנאביס רפואי. מספר השחקנים בחוות הריבוי גדל מ-

⁵ ראו הערת שוליים 1.

⁶ סיכום דיוני ועדת המחירים בנושא קנאביס רפואי, ינואר 2020
https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/decision_14012020-b/he/decision_and_directives_Decision_14012020-b.pdf

⁷ סיכום דיוני וועדת המחירים בנושא קנאביס רפואי יוני 2020.

https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/decision_08062020-b/he/decision_and_directives_decision_08062020-b.pdf

25 בשנת 2020 ל-39 היום, מספר המשנעים גדל מ-4 בשנת 2020 ל-14 היום, מספר בתי המסחר גדל מ-9 בשנת 2020 ל-27 היום ומספר בתי המרקחת גדל מ-75 בשנת 2020 ל-415 כיום. מן הנתונים עולה כי בכל אחד מהמקטעים בשרשרת הייצור חל גידול משמעותי במספר השחקנים. מכל אלה ניתן ללמוד כי תחום הקנאביס הרפואי התפתח מאוד בשנים האחרונות ונכנסו אליו שחקנים חדשים, זאת בהתאם למדיניות הממשלה.

18. באוגוסט 2023, החיל משרד הבריאות רפורמה נוספת שנועדה להקל על הרגולציה הקיימת בתחום. ההקלות במסגרת רפורמה זו כללו הפחתת מספר הבקורות, קידום חדשנות ומו"פ על ידי הקלה במנגנוני אישור המחקרים, עידוד ופישוט תהליך היצוא ועוד. הקלות אלה נועדו להביא להפחתה משמעותית ברגולציה על התעשייה, טיוב אופן הפיקוח והעברת האחריות לעוסקים וכן עידוד חדשנות ומחקר בתחום.⁸

19. לסיכום חלק זה, מבדיקת הרשות עולה תמונה כי תחום הקנאביס הרפואי עבר שינויים רבים ומשמעותיים בשנים האחרונות. רפורמות ושינויים רגולטוריים אלה נועדו להביא לקיצור התורים והקלה על החולים, הגברת התחרות על מנת להגדיל כמות ומגוון ולהקטין מחירים, עידוד הייצוא וכן הקלה על מחקר ופיתוח בתחום הקנאביס הרפואי.⁹ ואכן, בשנים האחרונות נראה כי חלה כניסה משמעותית של שחקנים חדשים בכל אחד ממקטעי שרשרת הייצור ו- [REDACTED] חלה ירידה במחיר הממוצע של מוצרי קנאביס רפואי, זאת לצד גידול משמעותי בכמות הקנאביס המיוצרת בישראל.

המסגרת העיונית – מתי ראוי להטיל היטל היצף

20. מטרתם של היטלי ההיצף היא להתמודד עם מצב שבו נמצא כי הייבוא מביא לפגיעה בתעשייה המקומית, בין היתר בשל מחירי יצוא לישראל אשר נמוכים משמעותית בהשוואה למחיר שבה נמכרת אותה התוצרת בארץ המקור. כאשר זהו המקרה, עלולים יצרנים מקומיים אשר עלויות היצור והשיווק שלהם עולים על מחיר המוצרים המיובאים

⁸ נוהל עבודה יק"ר "רפורמה מקיפה בתחום הקנאביס הרפואי-רגולציה מאפשרת", אוגוסט 2023
https://www.gov.il/BlobFolder/reports/erid-07082023/he/files_publications-units_economics-regulation-innovation-directorate_erid-07082023.pdf

⁹ נוהל עבודה יק"ר "רפורמה מקיפה בתחום הקנאביס הרפואי-רגולציה מאפשרת", אוגוסט 2023
https://www.gov.il/BlobFolder/reports/erid-07082023/he/files_publications-units_economics-regulation-innovation-directorate_erid-07082023.pdf

להידחק כתוצאה מהייבוא. בה בעת, ככל שמחיר המוצר המיובא אינו משקף את עלויות הייצור של המוצר בארץ המקור, אזי מחירו הנמוך בישראל אינו תוצאה של יעילות הייצור במדינה הזרה והוא אינו צפוי להישאר נמוך בטווח הארוך. שילוב הדברים עלול להוביל לכך שבטווח הארוך מספר היצרנים הפעילים בתחום יקטן, התחרות תיפגע והתנאים המוצעים לצרכנים ייפגעו. ולכן עשויה להיות חשיבות להטלת היצף לשמירה על התחרות בטווח הארוך, בנסיבות המתוארות.

21. אולם, אם לא מתקיימות הנסיבות החריגות המתוארות לעיל, והטלת היצף אינה נדרשת לצורך השמירה על התחרות בטווח הארוך, אזי אין הצדקה לנזק הישיר שהיטל ההיצף מסב לתחרות ולצרכנים. הטלת ההיטל שקולה להטלת מס על כל התצרוכת של המוצרים מושא ההיטל, מס שיגולגל בסופו של דבר על הציבור, הן באופן ישיר והן בדרך של הקטנת הרסן שהייבוא מפעיל על התעשייה המקומית. בשל כך, העלאת מחיר היבוא ככלל תפגע בכושרם התחרותי של היבואנים אל מול המגדלים המקומיים, תגרור אחריה גם העלאת מחיר המוצר מגידול מקומי והורדת המגוון הזמין לציבור בישראל, ובהתאם גם תביא להפחתת הכמות הכוללת המוצעת בשוק.

22. על כן, יש להטיל היצף רק במקרים החריגים שבהם תכליתו מתקיימת בצורה ברורה וישנן ראיות ברורות לכך שהסכנה מייבוא בהיצף מצדיקה את הפגיעה הזאת. על מנת להבטיח כי הכלי של היטל ההיצף יישמר למקרים החריגים המתאימים לו, פרק ב'2 לחוק היטלי סחר ואמצעי הגנה, התשנ"א-1991 (להלן **החוק**) מתנה את השימוש בסמכות שר הכלכלה והתעשייה למקרים שבהם יתקיימו שלושה תנאים מצטברים: קיומו של גידול משמעותי בהיקף היבוא של טובין; נזק כולל ומשמעותי או עלילות לנזק כאמור לייצור המקומי; וקשר סיבתי בין הייבוא לבין הנזק החמור כאמור.¹⁰

23. כפי שיורחב בהמשך, אינני סבורה כי הונח בסיס המצביע על התקיימות תנאים אלה, באופן שיאפשר לקבוע שהטלת ההיטל היא נחוצה על מנת למנוע פגיעה בתחרות. אך

¹⁰ המחיר המקובל כהגדרתו בסעיף 10 לחוק.

לפני שאני נדרשת לכך, אעמוד על הנזק התכררותי אשר צפוי להיגרם כתוצאה מהטלת היטל ההיצף.

הטלת היטל ההיצף תגרום נזק חמור לתכררות ולציבור

24. אני סבורה כי הטלת היטל ההיצף במקרה הנדון עלולה לגרום לפגיעה חמורה בתכררות בתחום וכתוצאה מכך – בציבור המטופלים. הפגיעה כתוצאה מהטלת היטל ההיצף על קנאביס רפואי חמורה בענייננו במיוחד לאור העובדה כי מדובר במוצר רפואי המשמש חולים ומטופלים רבים.

25. הטלת היטל ההיצף צפויה לפגוע בצרכנים במספר היבטים והם המחיר, המגוון והאיכות. כך, הטלת היטל ההיצף, שממציא הממונה על היטלי הסחר נדרש אף לעמוד על מאות אחוזים, שקולה כאמור להטלת מס משמעותי על סך התכררות. עלות גבוהה זו שמושגת על היבואנים תגולגל בסופו של דבר גם לצרכנים, ועל כן צפויה להוביל לעליית מחירי הקנאביס הרפואי עבורם. חשוב להדגיש כי עליית מחירי המוצרים המיובאים עלולה להשפיע גם על המוצרים מתוצרת מקומית ולהעלות את מחירם, שכן הרסן התכררותי שיעמידו המוצרים המיובאים על המוצרים מתוצרת מקומית יפחת.

26. בנוסף, הפגיעה ביבואנים עקב הטלת היטל ההיצף עלולה להביא לפגיעה במגוון הזנים הזמינים ללקוח הישראלי. כך, העלאת העלות ליבואנים, שכאמור צפויה להגיע אף למאות אחוזים, עלולה להוביל לחוסר כדאיות כלכלית עבור חלקם לייבא מוצרים של יצרניות מסוימות או אף לייבא בכלל. זאת, באופן שיביא לפגיעה במגוון המוצרים והזנים שייובאו לישראל ויהיו זמינים לצרכנים המקומיים. פגיעה זו צפויה להיות משמעותית במיוחד לאור העובדה שרבים מהמטופלים בקנאביס רפואי כאמור דבקים בזן אשר מצאו שמסייע להם, ואי זמינותו כרוכה בהליך חיפוש אחר זן אחר מתאים שעלול לארוך זמן ולא בהכרח לנחול הצלחה.

27. כמו כן, בבדיקת הרשות עלו טענות בדבר איכותם הגבוהה של המוצרים הקנדיים, בין היתר בשל הגידול בחוות אינדור, לעומת הגידול בארץ שנעשה ברובו בחממות. הפחתת היבוא אם כן עלולה להביא להפחתת זמינות מוצרי קנאביס רפואי איכותיים ללקוחות

בישראל. מכאן שלא רק כי הטלת היטל היצף עלולה להביא לעליית המחירים עבור המטופלים, אלא גם להוביל לפגיעה במגוון הזנים ובאיכותם, שבתורה תפגע במטופלים.

28. לא זו בלבד, קביעת היטל היצף על קנאביס רפואי מנוגדת למדיניות משרד הבריאות וממשלת ישראל להורדת יוקר המחיה. לאחר שיושמו רפורמות בתחום שמטרתן הייתה להביא להורדת המחירים, הגדלת המגוון וחופש הבחירה של המטופלים והגברת התחרות בתחום, נראה כי הטלת היטל היצף עלולה להחזיר את הגלגל לאחור ולהוביל לעלייה במחירי הקנאביס והקטנת הכמות, דבר אשר יוביל לפגיעה חמורה בחולים.

העדר הצדקה להטלת היטל היצף

29. כפי שהוזכר, החוק מתנה את האפשרות להטיל היטל היצף בהתקיימות שלושה תנאים: קיום ייבוא בהיצף; נזק לתעשייה המקומית; וקשר סיבתי ביניהם. על מנת להוכיח קיומו של יבוא בהיצף, על פי סעיף 9 לחוק, נדרש הממונה על היטלי הסחר להראות בין היתר כי מחירים של המוצרים המיוצאים לישראל נמוכים ממחירים המקובל בארץ המקור. ביחס לנזק לתעשייה המקומית, על פי סעיף 33(ב)(1) לחוק נדרש בין היתר להראות כי היקף היבוא לישראל גדל במונחים מוחלטים או ביחס לייצור אל לצריכה בישראל וכן כי מחירי המוצרים המיובאים לישראל נמוכים בהשוואה למחירי התוצרת הישראלית.

30. בחלק זה נפרט מדוע אנו סבורים שלא מתקיים אף אחד מתנאים אלה. בשים לב לאמור, לעמדת רשות התחרות הטלת ההיצף אינה נחוצה על מנת למנוע פגיעה כלשהי בתחרות, ההיפך הוא הנכון.

אין ייבוא בהיצף

31. ההשוואה בין המחיר בייבוא לבין המחיר המקובל של המוצרים בקנדה: על פי סעיף 9 לחוק יבוא בהיצף מתקיים כאשר ישנו יבוא טובין שמחיר היצוא שלהם נמוך ממחירים המקובל בארץ הייצוא. מבדיקת הרשות עלה כי ישנן מספר יבואניות הרוכשות קנאביס מהמגדלים הקנדיים במחיר גבוה בערך פי 4 מהמחיר בו מוכרות המגדלות את אותו המוצר בתוך קנדה. אמנם ממצאים אלה אינם בהכרח מעידים על כלל השוק, אולם די

במספר מקרים בכדי לשלול את הטענה כי היבוא מקנדה נעשה באופן גורף במחירי היצף.

32. לצד זאת, נראה כי עלו כשלים בבדיקתו של הממונה על היטלי הסחר שהובילו למסקנה כי המחיר של המוצרים המיוצאים לישראל נמוכים ממחירים המקובל בקנדה. לצורך השוואת המחירים, בחר הממונה על היטלי סחר להתעלם ממחירי המכירה בפועל בקנדה, וזאת על סמך מסקנה כי מחיר זה הוא הפסדי (מתחת לעלות הייצור) ובהתאם אינו "במהלך העסקים הרגיל" של החברות ששיתפו איתו פעולה. בעמודים 58-36 בחוות הדעת מפרט הממונה על היטלי הסחר, בהתאם לסעיף 10(א) לחוק, את הבסיס לקביעות אלו. הנתונים עליהם הסתמך הממונה על היטלי הסחר לצורך הקביעה חסויים ואינם מצויים בידי רשות התכרור, אך ממסמך הממצאים עולה כי קביעה זו מתבססת במידה רבה על כך שרווחיהן של החברות הקנדיות היו שליליים. אנחנו לא סבורים כי ניתן להתבסס על הנחות אלה על מנת להצדיק את ההתעלמות ממחירי המוצר בפועל.

33. כמו כן, הממונה על היטלי הסחר מתעלם מהמידע אשר הובא לפניו על ידי גופים רלוונטיים בקנדה וכן מהמידע הנמצא במקורות גלויים כדוגמת בורסת הקנאביס הקנדית (להלן CCX), וקובע את המחיר המקובל לגרם קנאביס על ידי חישוב המחיר באופן עצמאי באמצעות נתוני החברות שמסרו לידיו מידע. נתונים אלה אינם גלויים לפנינו אך התוצאות של חישוביו של הממונה על היטלי הסחר גבוהים בעשרות אחוזים ממקורות המידע הגלויים שמפורסמים לציבור ומאינדיקציות נוספות שהגיעו לידי הרשות. על כן, עולות שאלות כבדות משקל באשר למחירים אליהם הגיע הממונה על היטלי הסחר, אשר הובילו אותו לקביעה כי מתקיים יבוא בהיצף.

34. בנוסף, נראה כי המוצרים המיוצאים לישראל והמוצרים הנמכרים בקנדה ביניהם השווה הממונה על היטלי הסחר אינם מוצרים דומים ובדלים בשני מאפיינים אשר משפיעים באופן משמעותי על מחירם. המאפיין הראשון הוא טווחי הריכוז של החומר הפעיל. בקנדה, מוצרי הקנאביס אשר נחשבים מוצרי פרמיום הם מוצרים בעלי רמות THC גבוהות מהמותרות בישראל, כך שהמוצרים הנמכרים בתוך קנדה מכילים כמות THC גבוהה מהכמות בחומרים המיוצאים לישראל. ככל שרמת ה-THC במוצר גבוהה יותר,

כך גם המחיר של המוצר יעלה. כפי שמשקף ממציא הממונה על היטלי היצף, חלק מהתחשיבים שנערכו עבור מחיר המוצרים הנמכרים בקנדה כללו מוצרים בעלי רמות THC גבוהות מהמותרות בישראל, ומשכך כללו מוצרים יקרים יותר, אשר סביר כי הטו את מחיר המכירה בקנדה כלפי מעלה.

35. המאפיין השני הוא אופן המכירה של המוצרים. המחירים בקנדה אליהם השווה הממונה על היטלי הסחר את מחירי היבוא לישראל כללו את המוצרים הנמכרים באריזה קמעונאית ואילו המוצרים המיובאים לישראל נמכרים ליבואנים באריזות סטונאיות. בנוסף לכך, הממונה על היטלי הסחר ערך השוואה בין מוצרים באריזות של בין 3.5-1 גרם הנמכרים בקנדה, בעוד האריזות הנמכרות לארץ הן בנות קילוגרם אחד כל אחת. מובן כי ישנם פערים בעלויות בין מוצרים הנמכרים באריזות סטונאיות גדולות, אשר עוד דורשים עיבוד במפעל, אריזה, שינוע ועוד, לבין מוצרים הנמכרים באריזות קטנות לצרכן הקצה. אמנם הממונה על היטלי הסחר הוריד ממחיר המכירה לצרכן של האריזות הקמעונאיות 25% מהמחיר במטרה להתמודד עם עיוות זה,¹¹ אולם זוהי החלטה שלא ברור מה עומד בבסיסה, בוודאי כאשר יש נתונים פומביים לגבי מחיר המוצרים בשער החווה בקנדה, כלומר המחירים הסיטונאיים בקנדה אותם אנו סבורים כי יש להשוות למחירים בהם נמכר הקנאביס לישראל.¹² השוואה שכזו מובילה למסקנה כי המחיר לגרם של המוצר בשוק הקנדי גבוה מזה שנמכר ליבואנים ישראלים.

36. מכל אלה עולה כי השוואת המחירים שערך הממונה הביאה למצג של מחיר גבוה יותר בתוך קנדה בהשוואה לייצוא לישראל, אשר איננו בהכרח נכון.

לא חלה פגיעה בייצור המקומי

37. גידול בהיקף הייבוא: לפי סעיף 3ג(ב) לחוק לצורך קביעת היצף, על היקף היבוא לגדול משמעותית באופן אבסולוטי או יחסי מהייצור או הצריכה של הטובין. אומנם בעמוד 61 לחוות הדעת נכתב כי חלה ירידה בגידול המקומי, אך מנתוני משרד הבריאות ניכר כי הייצור בישראל לאורך ארבע השנים האחרונות גדל משמעותית – בכ-144% – בעוד

¹¹ עמוד 53 בחוות הדעת.

¹² נתוני ה-CCX, בורסת הקנאביס הקנדית.

היבוא גדל בתקופה זו ב-8% בלבד. גם הממונה על היטלי הסחר מציג בעמודים 82-83 את נתוני משרד הבריאות המעידים דווקא על עלייה בכמות הגידול המקומי הן באופן אבסולוטי והן ביחס ליבוא. הנתונים מובאים בלוח 1 שלהלן.

לוח 1 – נתונים על תחום הקנאביס הרפואי בין השנים 2020-2023¹³

נתונים בק"ג קנאביס	2020	2021	2022	2023
יצור	36,876	89,400	97,591	90,030
יבוא	14,778	22,037	24,309	15,950
הוצא לשימוש	28,700	65,660	67,367	67,698
ייצוא	0	177	663.5	561
הושמד	6957	10,877	11,504	10,841

38. יובהר בהקשר זה כי הייצור המקומי מתייחס לסך כמות החומר שנכנסה למפעלי העיבוד, היינו הן חומר מתוצרת גידול מקומי והן חומר מיובא, ולא את כמות הגידול של הקנאביס הרפואי בארץ.¹⁴ כלומר, שיש בנתון זה הערכת יתר להיקף הגידול המקומי. עם זאת, על בסיס נתונים אלה, ניתן לקיים הערכה שמרנית ביחס להיקף הגידול המקומי של קנאביס בישראל.

¹³ הסבר הסעיפים בלוח 1:

• "יצור" – כלל התוצרת שעברה בשערי מפעלי עיבוד קנאביס בארץ. הנתון הנ"ל מתייחס הן לקנאביס רפואי שגודל בארץ והן לקנאביס רפואי שגודל בחו"ל.
 • "יבוא" – כלל הקנאביס הרפואי הגולמי אשר גודל בכלל המדינות מחוץ לארץ ויובא.
 • "הוצא לשימוש" – מספר הק"ג אשר הוצאו על ידי מטופלים באמצעות מרשם מבתי המרקחת.
 • "ייצוא" – כמות החומר אשר מגדלים ישראלים יצאו למדינות אחרות.
 • "הושמד" – בהתאם לתקנות של הרשות העולמית לפיקוח על סמים, נתוני ההשמדה כוללים את כלל חלקי צמח הקנאביס המוצאים להשמדה. כלומר, בסעיף זה נכללים תפוחות הקנאביס שלא הוצאו לשימוש מסיבות שונות וכן עלים וגבעולים, אשר אינם מהווים חלק מהמוצר הסופי.
¹⁴ מאחר שלא ניתן לייבא לארץ מוצר מוגמר, אלא רק חומר גלם באריזה גדולה (המכונה "באלק"), כל החומרים המיובאים נדרשים לעיבוד ונכללים בנתוני הייצור.

לוח 2 – אומדן כמות הגידול של קנאביס בארץ

שערור השינוי המצטרב בין 2020-2023	2023	2022	2021	2020	
	90,030	97,591	89,400	36,876	יצור
	15,950	24,309	22,037	14,778	יבוא
	74,080	73,282	67,363	22,098	סה"כ יצור פחות יבוא
235%	1%	9%	205%		שערור שינוי בגידול המקומי
8%	34%-	10%	49%		שינוי באחוזים משנה לשנה בכמות היבוא
	67,698	67,367	65,660	28,700	הוצא לשימוש
	51,748	43,058	43,623	13,922	סה"כ הוצא לשימוש פחות יבוא
272%	20%	1%-	213%		שערור שינוי בגידול המקומי שהוצא לשימוש

39. בהנחה מחמירה שכלל הקנאביס שיובא לארץ יובא מקנדה, וכן כי הוא עבר בשערי המפעל בשלמותו (ללא פחת, או אי עמידה בבקרת האיכות),¹⁵ נוכל לאמוד את כמות הקנאביס הרפואי המזערית שגודלה בישראל. באופן דומה, ניתן לחשב את כמות הקנאביס הרפואי מגידול ישראלי שהוצא לשימוש, כלומר שהונפק בבתי המרקחת – בהנחה מחמירה כי כלל הקנאביס שהגיע מקנדה הונפק, נקבל אומדן שמרני ומינימלי ביחס לכמות הקנאביס מגידול ישראלי. מהערכה זו עולה כי בין השנים 2020-2023 הגידול המקומי גדל בכ-235%, בעוד הייבוא גדל בשנים אלו בכ-8% בלבד. בלוח 2 ניתן לראות את התחשיב, וכן את שיעור השינוי באחוזים בין כל שנה לשנה העוקבת.

40. אם כן, מן הנתונים עולה בבירור כי לא רק שהגידול המקומי בשנים מושא החקירה לא הצטמצם אלא אף שהוא גדל, הן באופן אבסולוטי והן באופן יחסי ליבוא. כך, מן הבדיקה עלה כי בשנת 2020 חלקו של היבוא מכלל ייצור הקנאביס בארץ עמד על כ-40%, ואילו

¹⁵ לפי הערכות, הפחת מהווה כ-8% מהבאלק.

בשנת 2023 ירד חלקו לכ-18% מכלל היצור. יודגש כי למרות שחלקו של היבוא ירד, אין להקל ראש בחשיבותו לתחרות ולרווחת הצרכן, המתבטאות בהגברת הלחץ התחרותי לשיפור במגוון, באיכות ובמחיר של המוצר לצרכנים. לוח 3 מציג את התפלגות הייצור לפי מקור התוצרת.

41. נוסף על כך, הממונה על היטלי הסחר מביא בחוות הדעת כדוגמא ארבע חברות מקומיות אשר מכירותיהן נפגעו בשנים האחרונות. עם זאת, כפי שעולה מהנתונים של משרד הבריאות ישנה עלייה בכלל הגידול המקומי. לכן, אין די בנתוני החברות הללו בכדי להצביע על פגיעה בגידול המקומי. יובהר בהקשר זה כי צמצום בנתחי שוק של מספר חברות היא חלק מהתנהלות סבירה של שוק חופשי. מטבע הדברים שבשוק תחרותי בו מתרחשת כניסה של שחקנים חדשים, סביר שנתח השוק של שחקנים קיימים – כולם או אלה שלא יצליחו להתחרות באופן אפקטיבי – יצטמצם וכי המחיר לצרכנים ירד. לא זו אף זו, יציאתן של חלק מהחברות המקומית מהשוק בשל חוסר יעילות או מוצרים פחות אטרקטיביים, היא חלק ממחזור העסקים הטבעי של שוק אשר נפתח לייבוא וחלה בו הפחתה של רגולציה המאפשרת כניסה של שחקנים חדשים.

42. בנוסף, הממונה על היטלי הסחר מסתמך על נתוני ההשמדה כמדד לכך שיש גידול בהשמדת התוצרת המגודלת בארץ ומיועדת לשימוש, ומכאן שיש פגיעה בגידול המקומי. אולם, נתוני ההשמדה בהם השתמש הממונה על היטלי הסחר אינם יכולים להעיד על השמדת התוצרת המקומית. שכן, נתונים אלה כוללים לא רק את החומר הפעיל המשמש לצרכים רפואיים, אלא גם חלקים נוספים בצמח הקנאביס שאינם חלק מהמוצר הסופי כגון העלים והגבעול. לכן, הגידול בכמות המושמדת יכול להיות מוסבר, בין היתר, על ידי עלייה אבסולוטית בגידול המקומי. זאת ועוד, כאשר בוחנים את שיעור ההשמדות ביחס לכמות המיוצרת ולא באופן אבסולוטי, רואים כי שיעור ההשמדה דווקא ירד בכ-50%.

לוח 3 – שיעור התוצרת מגידול מקומי לעומת שיעור התוצרת מגידול שמקורו בחו"ל

2023	2022	2021	2020	
17.7%	24.9%	24.6%	40.1%	שיעור התוצרת מיבוא מכלל הייצור
82.3%	75.1%	75.4%	59.9%	שיעור התוצרת מגידול מקומי מכלל הייצור
100%	100%	100%	100%	סה"כ

43. נוסף על כך, לא ברור כי כלל המגדלות המקומיות נפגעו במונחי מחיר במהלך התקופה הנבדקת. על אף שהממונה על היטלי הסחר טען בעמוד 61 בפרק "מניעת עליית מחירים" בחוות הדעת כי המגדלות המקומיות לא יכולות להעלות את מחיריהן בעקבות היבוא, אך בעמודים 77-80 ניתן לראות כי מחיריהן הממוצעים של חלק מהמגדלות המקומיות דווקא עלו.

44. לבסוף, נראה כי כלל הנתונים שעמדו בבסיס קבלת ההחלטה של הממונה על היטלי הסחר היו חלקיים בלבד ואינם בהכרח מייצגים את כלל השחקנים בשוק. כאשר טען הממונה על היטלי הסחר בממצאיו כי מצבן של המגדלות המקומיות נפגע בעקבות ייבוא בהיצף, השתמש הממונה על היטלי הסחר בנתונין של 6 מגדלות מקומיות בלבד כאשר קיימות כ-34 מגדלות מקומיות. אמנם הממונה על היטלי הסחר פנה לגורמים נוספים לצורך קבלת מידע, אך אין בכך כדי לגרוע מהעובדה שנתונים אלה אינם בהכרח מייצגים את מצבן הכלכלי של כלל החברות בשוק, בפרט כאשר ישנן אינדיקציות אף ממקורות פומביים כי מצבן של חלק מהיצרניות המקומיות שונה. לא מיותר לציין כי לגורמים בעל אינטרס בהטלת היטל היצף קיים תמריץ מוגבר להעמיד נתונים לרשות הממונה על היטלי הסחר, ומשכך אין מקום להנחה כי מדובר במדגם אקראי או מייצג.

45. ההשוואה בין המחיר בייבוא לבין המחיר של מוצרים דומים ישראליים: כאמור, לצורך קביעה כי ישנה פגיעה בתעשייה המקומית, נדרש הממונה על היטלי הסחר להשוות מחירים של מוצרים דומים בישראל ובחו"ל, היינו "טובין הזחים מכל בחינה שהיא

לטובין המיובאים, ובהעדר טובין זהים כאמור – טובין אשר אף שאינם זהים לחלוטין לטובין המיובאים הם בעלי מאפיינים הדומים להם במידה ניכרת.¹⁶ עם זאת, ההשוואה שערך הממונה על היטלי הסחר בממצאיו בין המוצרים המיובאים לאלו המיוצרים בישראל התעלמה מפרמטר חשוב ומשמעותי אשר משפיע על מחירי המוצרים הנכללים בבדיקה – האיכות. הממונה על היטלי הסחר השווה את המוצרים המיובאים מקנדה לכלל המוצרים המגודלים בארץ, ללא אבחנה בין איכותם. לכן התקבלה מסקנה, השגויה בעיניי, שהמוצרים המיובאים ואלו המיוצרים בישראל זהים ונופלים תחת ההגדרה של מוצרים דומים בהתאם לסעיף 4 בחוק, ולכן ראוי להשוות בין מחיריהם.

46. אך מהבדיקה שנערכה ברשות עלה כי ישנם פערים בהיבטי האיכות בין המוצרים המיובאים לאלו המגודלים בישראל, אשר יכולים להשפיע על הגדרתם כמוצרים זהים ועל המחיר הנבחן בבדיקה. מבדיקת הרשות עלה כי הקנאביס המיובא מקנדה נחשב איכותי יותר מהקנאביס מתוצרת ישראלית, וכי קיימים הבדלים ביניהם במספר פרמטרים ובפרט שיטת הגידול. כפי שהוזכר לעיל, מרבית הגידול בקנדה נעשה בחוות "אינדור", בעוד בארץ הגידול הינו ברובו בחממות. כאמור, גידול בחוות "אינדור" מאפשר למגדל לשלוט על מאפיינים רבים יותר בגידול כגון עוצמת האור ומשך החשיפה אליו, הטמפרטורה ועוד. השליטה על משתנים אלה, אשר קיימת במידה פחותה בחממות, מאפשרת לגדל תפוחות בעלות מרכיבים ידועים מראש, המשפיעים על איכות המוצר, ובתוצאה מכך גם על מחירו.

47. יצוין כי גם הממונה על היטלי הסחר עצמו מכיר בפערי איכות שקיימים בין סוגי קנאביס שונים והתייחס לפערי איכות שקיימים בין המוצרים השונים הנמכרים בתוך קנדה, אך התעלם מאותם הבדלים שקיימים בין החומר המיוצר בקנדה לחומר המיוצר בישראל לצורך קביעת "מוצרים דומים". כך למשל, בעמוד 33 לדוח, מציין הממונה להיטלי הסחר כי "איכות פרחי הקנאביס הנגזרת משלל פרמטרים המאפיינים את פרחי הקנאביס כגון: גודלם, שיעור הטרפנים בהם, צבעם, אופן הגיזום, פרק הזמן שחלף מאז קטיפתם,

¹⁶ סעיף 4 לחוק.

מיקום הפרח על הענף, שיעור ה-THC, זן הפרחים, שיטת הגידול באינדור או בחממה, כיסוי הטרייקום על התפרחות, צפיפותם ועוד, מהם נגזר מחירם".

48. משמעות הפער הזה, בין היתר, היא כי אם יוטל היטל אשר חוסם את הייבוא, הדבר צפוי להביא לפגיעה במגוון הקיים בשוק ובאיכות התוצרים המשווקים, שהתוצרת המקומית לא תוכל בהכרח לספק.

49. לסיכום חלק זה, בניגוד לנדרש על פי החוק, לא הוכחה פגיעה בתעשייה המקומית שכן חלקו של הגידול המקומי דווקא גדל, וכן מחירי המוצרים המיובאים אינם בהכרח נמוכים ממחירי התוצרת המקומית, זאת לאור השוואה לקויה שאיננה לוקחת בחשבון הבדלי איכות בין המוצרים המיובאים לאלו המיוצרים בישראל.

לא נמצא קשר סיבתי בין היבוא לפגיעה לכאורה בתעשייה המקומית

50. קריטריון נוסף לקביעת הטלת היטל היצף הוא קיומו של קשר סיבתי בין היבוא בהיצף, אם קיים, לבין הנזק הנגרם לתעשייה המקומית. כפי שהוצג לעיל, מבדיקת הרשות עלה כי כלל לא הונח הבסיס לכך שקיים ייבוא בהיצף ואף נמצא שלא התרחשה פגיעה בתעשייה המקומית. נוסף על כך, בדיקת הרשות העלתה כי תחום הקנאביס, הן בישראל והן בעולם, עבר שינויים משמעותיים בשנים האחרונות, וכי גם אם נגרם נזק ליצרנים מקומיים ספציפיים, לא ניתן לייחס זאת לייבוא לכאורה בהיצף. אסביר.

51. כאמור, בשנים האחרונות עבר תחום הקנאביס המקומי מספר רפורמות בהובלת משרד הבריאות והממשלה, אשר מטרתן הייתה, בין היתר, להטיב עם החולים ולהוביל להורדת מחירי הקנאביס הרפואי. כפי שתואר בהרחבה בפרק הרקע, שינויים אלה כללו מעבר מאספקה ישירה לאספקה באמצעות בתי מרקחת, מעבר לתשלום לפי כמות נצרכת חלף תשלום חודשי קבוע, הקלות רגולטוריות על היבוא ועוד.

52. השינויים שתוארו לעיל בשנים אלה, תקופה שבה התמקד הממונה על היטלי הסחר בבדיקתו, הינם שינויים מהותיים במבנה השוק ובאופן פעולתו, אשר סביר כי הובילו לטלטלה בשוק. לכן, אין מקום להסיק כי בשל היבוא נגרם נזק לתעשייה המקומית, אלא סביר יותר כי מדובר בתוצאה הטבעית של כניסת שחקנים חדשים לשוק, המתבטאת

בצמצום חלקו של כל שחקן באספקה וכן ירידה במחיר המוצר. כניסתה של תחרות מוגברת אף צפויה להביא לפגיעה בחלק מהשחקנים הוותיקים הקיימים, אשר יאלצו להתמודד עם תחרות משוכללת יותר ויידרשו להתייעל. זו הרי חלק ממטרתה של התחרות. לכן, בתקופה בה נערכו שינויים משמעותיים נוספים בשוק, לא ניתן להסיק כי קיימת סיבתיות בין יבוא בהיצף (גם לו היה כזה) לבין פגיעה כביכול בגידול המקומי היא שכן קיים קושי בבידוד השפעתו של ההיצף.

53. בנוסף, חשוב לציין כי מגמות אלה של עלייה במספר השחקנים ושינויים ברגולציה אינן ייחודיות לישראל. במדינות רבות בעולם חלים שינויי רגולציה בשנים האחרונות אשר נועדו להקל על מטופלים הצורכים קנאביס רפואי וכן מדינות אשר מאפשרות לגליזציה מלאה לשימוש פנאי של קנאביס. יחד עם שינויי הרגולציה, המגמות בתחום הקנאביס הרפואי בכל העולם מצביעות על ירידה בשווי חברות הקנאביס. כפי שניתן לראות מגרף 1 המציג את מדד חברות הקנאביס העולמי, מתחילת שנת 2021, חלה ירידה משמעותית בשווי חברות הקנאביס בעולם.

גרף 1- מדד המניות העולמי של חברות קנאביס¹⁷

¹⁷ כניסה לאתר ב-19.12.2024. [/https://www.newcannabisventures.com/cannabis-stock-index](https://www.newcannabisventures.com/cannabis-stock-index)

54. המגמה המשתקפת בגרף 1 דומה לזו של מדד מניות הקנאביס בארץ. גרף 2 מציג את

מדד ת"א-קנאביס, אשר הושק בשנת 2020, ובוטל באוגוסט 2022.¹⁸

גרף 2 – מדד מניות ת"א קנאביס¹⁹

הדמיון במגמה מרמז כי השינויים אשר התרחשו בשוק הקנאביס המקומי אינם חריגים ביחס לשינויים בשוק הקנאביס העולמי.

55. התעלמות משינויים אלה עלולה להוביל למסקנה שגויה שהיבוא הוא בגדר ייבוא בהיצף ולא תחרות לגיטימית, וכן להסקה שגויה של סיבתיות בין היבוא בהיצף לפגיעה בייצור המקומי, זאת חלף השלכות של השינויים המשמעותיים שעברו שווקי הקנאביס בעולם והתרחבות התחרות בתחום.

56. קביעה של היטל היצף עלולה אם כך להעלות את מחירי הקנאביס הרפואי, ולבטל את ההשפעות הרצויות של הרפורמות אשר קידם משרד הבריאות, למען המטופלים.

סיכום

57. בשנים האחרונות, חלו רפורמות בתחום הקנאביס הרפואי אשר הביאו להפחתת הרגולציה ופתיחת התחום ליבוא. בעקבות כך, ציבור המטופלים נהנה ממגוון רחב של מוצרים, משיפור איכות ומירידת מחירים. הטלת היטל היצף תעמוד בניגוד למדיניות

¹⁸ המדד בוטל מאחר שחמש חברות בלבד עמדו בתנאי המדד.

¹⁹ כניסה לאתר ב-19.12.2024 <https://il.investing.com/indices/ta-cannabis>

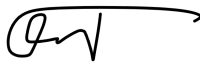
הממשלה ומשרד הבריאות להקל את מצבם של החולים, ותשלול מהמטופלים את פירות התחרות שנכנסה.

58. כל זאת מבלי שהונח בסיס מספיק לסבור שמתקיים יבוא בהיצף ושאי-הטלת ההיצף עלולה להביא לפגיעה בתחרות. לא שוכנעתי כי קיים יבוא בהיצף, כי קיים נזק לענף היצרני המקומי או כי קיימת סיבתיות בין נזק כאמור לבין יבוא בהיצף בביכול. בעניינים אלה, אין בידי לקבל במלואו את הביסוס שהציג הממונה על היטלי סחר וכפי שפרטתי לעיל.

59. לאור כל האמור, אני סבורה כי אין זה המקרה המתאים להטלת היטל היצף.

אנו עומדים לרשותכם למענה על שאלות או למתן הבהרות, ככל שאלה תידרשנה.

בכבוד רב,

מיכל כהן

הממונה על התחרות